

پرورش مهارت‌های زبانی دانش آموزان کم توان ذهنی در کتاب‌های جدید تألیف

عفت قیومی

مدیرگروه تألیف کتب فارسی ویژه دانش آموزان کم توان ذهنی

گوشه‌هایم می‌شنود

اگرچه دقت شنوایی هم سالانم را ندارد

چشم‌هایم می‌بیند

ولی تیزی بینی هم سالانم را ندارد

دیگته را دوست دارم

به شرط آنکه آن را شمرده بگویی

ریاضی‌ام هم خوب است

مشروط به این که بگذاری

بسازم، خراب کنم و لمس کنم

از زبانم بگویم

زبانم صادق‌ترین زبان‌هاست

و هیچ‌گاه به جز آن چه که در قلبم می‌گذرد به زبانم

جاری نمی‌شود

از قلبم نگفتم قلبم گرم‌ترین و شلوغ‌ترین قلب‌هاست

و همه شما می‌توانید در آن جای بگیرید

به شرط آن که مرا آن طور که هستم باور کنید

پدرم، مادرم، آموزگارم، دستم را بگیر

تا از کاستی‌هایم به کمک توان مندی‌هایم بکاهم.

یکی از اصلی‌ترین اهداف سازمان آموزش و پرورش استثنایی، هدایت دانش‌آموزان استثنایی به سوی موقعیت‌های اقتصادی و اجتماعی مناسب پس از گذراندن مراحل تحصیلی است. آنچه مسلم است قدم اول برای هر گونه پذیرش در جامعه برقراری ارتباط است؛ و ابزار ارتباط زبان است. بنابراین جهت نیل به هدف فوق می‌بایست گام‌هایی بیش از پیش در جهت پرورش مهارت‌های زبانی این عزیزان برداشته می‌شد؛ چرا که زبان گفتاری اصلی‌ترین وسیله‌ی تفهیم و تفاهم است. از طرف دیگر، تأثیر انکارناپذیر رشد زبان بر پرورش مهارت‌های تفکر و رابطه‌ی پیوسته و متقابل زبان و تفکر، آموزش مهارت‌های زبانی را برای کودک کم توان ذهنی که در تمام کنش‌های ذهنی دارای حرکتی کند و بطیء است، امری مسلم و حیاتی می‌سازد.

در آموزش دروس در مدرسه، پرورش مهارت‌های چهارگانه‌ی زبان، به طور عمده به عهده‌ی درس فارسی است. بنابراین در کتاب‌های جدید فارسی که ویژه‌ی کودکان کم توان ذهنی تألیف شده است، تکیه‌ی اصلی بر پرورش مهارت‌های زبانی قرار دارد. هم چنین علاوه بر آن در تألیف این کتاب‌ها کوشش شده است که به طور متوازن به مهارت‌های فوق پرداخته شود. ضمناً اهداف حیطه‌های شناختی و عاطفی این کتاب‌ها در خدمت اهداف مهارتی است. اینک به طور مختصر و به تفکیک به تعریف هر یک از مهارت‌های زبان پرداخته و آنچه که در کتب فارسی

در خصوص پرورش این مهارت‌ها رخ داده است. به طور اجمال مطرح می‌گردد.

مهارت گوش دادن

همان‌طور که می‌دانیم گوش دادن متفاوت از شنیدن است؛ چرا که شنیدن نیازمند تعبیر و تفسیر است و لیکن گوش دادن به خلاف آن مستلزم درک مناسب معانی و سازمان دادن مناسب اندیشه‌ها در ارتباط با آن معانی است (فریاری، رخشان، ۱۳۶۹). وقتی از دانش‌آموز خواسته می‌شود به پیامی گوش فرا دهد از او انتظار می‌رود آن را بفهمد. بنابراین، گوش دادن مستلزم به کارگیری توجه، تمرکز و حافظه است. کودک کم توان ذهنی بدلیل ضعف کلی در کارکردهای ذهنی به خصوص ضعف در تمرکز، توجه و حافظه در مهارت گوش دادن مانند دیگر مهارت‌های زبان ضعیف عمل می‌کند.

همه‌ی افرادی که با کودکان کم توان ذهنی ارتباط نزدیک دارند دریافته‌اند که با او می‌بایست متناسب با سن عقلی‌اش به گفتگو پرداخت. کودک کم توان ذهنی در درک مفاهیم کلمات پیچیده، افعال غیر رایج و یا افعال و واژه‌هایی که چند معنی دارند، جمله‌های به نسبت طویل، درک تشابهات ضمنی و استعاره دچار مشکل است. او قادر نیست با حدس و قرینه مفهوم واژه‌ای را در جمله دریابد. به عبارت دیگر، او قادر به درک کلی یک موضوع شنیده شده که در آن فقط چند واژه‌ی نا آشنا باشد؛ نیست چون هر واژه‌ی نا آشنا توجه او از به ادامه‌ی موضوع سلب می‌کند. او به دلیل

شکست‌های پی در پی که در ارتباطاتش داشته است همیشه به درک خود از مفاهیم به دیده‌ی شک و تردید می‌نگرد و اغلب اوقات این شک و تردید در نگاه‌ها و پاسخ‌های او در موقع گوش دادن، مشهود است. آموزگاران و اولیاء می‌دانند که با این کودکان باید شمرده صحبت کرد، آن‌ها را مستقیماً مخاطب قرار داد و طی صحبت دائماً و با شگردهای گوناگون توجه آنها را به سخنان جلب نمود.

در مدارس ویژه‌ی کودکان عقب مانده ذهنی و در برنامه‌ی پایه‌ی آمادگی این مدارس، برنامه‌ریزی آموزشی وسیعی با هدف پرورش مهارت گوش دادن و خرده مهارت‌های مربوط به آن در نظر گرفته شده است. در ادامه‌ی هدف‌های فوق در کتاب‌های فارسی دوره‌ی ابتدایی این مدارس که به تازگی تألیف شده است، دروس و فعالیت‌های یادگیری متنوع و گسترده‌ای جهت پرورش مهارت ذکر شده منظور گردیده است. در طی فرآیند آموزش محتوای این کتابها در قالب‌های گوناگون از جمله تصاویری از یک مکان، (صفحه اول و دوم فارسی پایه اول جلد اول) داستان‌های تصویری (صفحه‌ی سوم و پنجم فارسی پایه اول و دیگر موارد) متونی ساده و روان کودک کم توان ذهنی مجبور به گفت و شنود با هم‌کلاسان و آموزگار خود می‌شود. در طی فرآیند یادگیری محتوای این کتاب‌ها کودک کم توان می‌آموزد که در سخن گوینده دقت و تمرکز کند، سخن و پیام گوینده را درک کند ارتباط بین بخش‌های پیام را دریابد، در حد

است و نوعی شتابزدگی و بی‌قراری در گفت و شنود با آنها به چشم می‌خورد. چنانچه بخواهد درباره‌ی یک موضوع صحبت کنند قاعدتاً بیش از دو یا سه جمله‌ی غیر تکراری را به کار نخواهند برد و بالاخره این که در کلیه‌ی سطوح واجی، واژی، نحوی و معنایی زبان دچار اشکال هستند. همان طور که در بحث پرورش مهارت

گوش دادن ذکر گردید؛ در طی فرایند آموزش هر بخش از متون کتاب‌های فارسی و فعالیت‌های یادگیری حواشی آن که در کتاب‌های تازه تألیف در نظر گرفته شده است، آموزگاران با به کارگیری روش‌هایی مانند پرسش و پاسخ، قصه‌گویی، نمایش عروسکی، ایفای نقش و گردش علمی که در جزوه‌ی روش‌های تدریس این کتاب‌ها پیشنهاد شده است. دانش‌آموزان را به داد و ستد کلامی و پرسش و پاسخ و گفتگو و بیان جمله‌های کامل و غیر تلگرافی وامی‌دارند. آموزگاران در طی این گفتگوها به اشکالات تلفظی دانش‌آموزان پی خواهند برد. هم چنین دانش‌آموزان نیز یاد می‌گیرند چگونه با مخاطب خود ارتباط برقرار کنند، از سخن خود محور به گفتگوی دو طرفه گام بردارند، بتوانند در برابر جمع صحبت کنند، پیام‌هایشان انسجام داشته باشد، به آنچه می‌گویند فکر کنند و بعد سخن بگویند، گفتارشان لحن و آهنگ مناسب داشته باشد، در موقع گفتار حرکات دست و سرشان مناسب (صفحه ۲ جزوه مقدمه روش تدریس)، در موقعیت‌های مختلف کلمات و عبارات مناسب را به کار گیرند، قادر به مکالمه‌ی تلفنی باشند

توانایی‌اش درباره‌ی شنیده‌ی خود بررسی و اظهار نظر کند و به آهنگ کلام نیز توجه نماید. او به تدریج به گوناگونی جملات از حیث خبری، پرسشی و تعجبی پی خواهد برد. (صفحه‌ی یک، مقدمه‌ای بر روش تدریس فارسی کودکان کم‌توان ذهنی ۷۹-۱۳۷۸ گروهی از مؤلفان).

مهارت سخن گفتن

چند ویژگی در روند تکامل زبان در کودک کم‌توان ذهنی بارز است و ویژگی اول این است که کودک کم‌توان ذهنی در مقایسه با هم سالان خود دیر سخن می‌گوید. دومین ویژگی این است که گفتار ظاهر شده ناقص است. ویژگی دیگر این است که در فراگیری زبان مراحل رشد، به‌هنگار طی نمی‌شود. هم چنین سرعت و کارایی هنجار در فراگیری زبان در کودک کم‌توان ذهنی دیده نمی‌شود. (سلیمی، اشکوری، ۱۳۶۶). تحقیقات و هم چنین تجربیات آموزگاران این کودکان نشان داده است که اغلب اوقات جمله‌های آنها کوتاه و ناکافی است و از سه کلمه تجاوز نمی‌کند. گفتار آنها ریتم و آهنگ مناسب ندارد و در آن از افعال جمع کمتر استفاده می‌کنند، زمان افعال جمله‌های به کار گرفته شده اکثراً فقط مضارع است به جز ضمیر اول شخص مفرد به ندرت ضمایر دیگر را به کار می‌برند. اکثر اوقات حروف ربط و حروف اضافه را به کار نمی‌برند و یا غلط به کار می‌برند. از صفات و قیدها در گفتار خود کمتر استفاده می‌کنند؛ در گفتگو عادت فکر کردن قبل از سخن گفتن در آنها ضعیف

(فارسی پایه دوم، درس تلفن)، به سوالات پاسخ دهند و بیاموزند چگونه واژه‌ها را برای بیان مقصودشان به کار گیرند و به‌الطبع گنجینه‌ی لغات آن‌ها در این گفتگوها و صحبت‌ها دائماً وسعت بیشتری خواهد یافت.

مهارت خواندن

مهارت خواندن عبارت است از فرایند یادگیری تبدیل نمادهای نوشتاری به اصوات گفتار و درک معانی آنها. (صفر پور عبدالرحمن، چاپ ۱۳۷۷)

مهارت خواندن مهارتی است دشوارتر از مهارت گوش دادن و سخن گفتن و در سلسله مراتب مهارتها بعد از دو مهارت مذکور، قرار دارد. به عبارت دیگر یکی از عوامل پیشرفت در خواندن توفیق در مهارت گوش دادن و سخن گفتن است. کودکی که از پیشینه‌ی زبانی کافی برخوردار نیست در مهارت خواندن موفق نخواهد شد. (فریار، رخشان ۱۳۶۹) بنابراین پرداختن هر چه بیشتر به مهارت‌های گوش دادن و سخن گفتن جهت پیشرفت خواندن دانش‌آموزان امری بدیهی است که این امر دقیقاً در کتاب‌های تازه تألیف مورد توجه قرار گرفته است و همان طور که در ابتدای این مقاله به استحضار رسید در کلیه‌ی کتاب‌های فارسی تازه تألیف پرورش متوازن مهارت‌های زبانی مدنظر بوده است.

آموزگاران کودکان کم توان ذهنی به تجربه دریافته‌اند که این کودکان عموماً در مرحله‌ی آمادگی برای خواندن به دلیل مهارت در توانایی‌های مربوط به

شنوایی و دیداری ضعیف عمل می‌کنند. هم چنین در مرحله‌ی خواندن جمله‌ها و متن‌ها، خواندن آنها مقطع و منفصل است و سرعت خواندن در آنها متعادل نیست. به عبارت دیگر به نوعی دچار کند خوانی و یا تند خوانی نامطلوب هستند. خواندن آنها آهنگ و لحن مناسب ندارد و بیان احساس در آن دیده نمی‌شود. هم چنین خواندن آن‌ها مبتنی بر درک نیست با توجه به ویژگی‌های فوق و به منظور ایجاد سطحی بهینه در مهارت خواندن این کودکان، موارد ذیل در روش تدریس کتاب‌های تازه تألیف لحاظ گردیده است.

به منظور آماده سازی کودکان کم توان ذهنی جهت آموزش خواندن در قسمت‌های اولیه کتاب‌های فارسی پایه اول این دانش‌آموزان، انواع فعالیت‌های یادگیری جهت پرورش توانایی‌های دیداری و شنوایی در نظر گرفته شده است.

این فعالیت‌ها با هدف پرورش تمیز شنوایی (اولیه مرحله قسمت اول و دوم صفحه هفت جلد اول - فارسی پایه اول، پرورش حافظه‌ی کوتاه مدت شنوایی، پرورش توالی حافظه شنوایی (تمرین سوم صفحه ۷ جلد اول - فارسی پایه اول) و هم چنین تمرین‌های درخصوص پرورش تمیز دیداری تدوین گردیده است (صفحه ۴ جلد اول - فارسی پایه اول). ضمن این فعالیت‌ها کودکان با واج‌های زبان فارسی آشنا می‌شوند هم چنین آن‌ها را در اول و آخر کلمه‌ها تشخیص خواهند داد (صفحه ۱۵ تا ۲۸ جلد اول پایه اول). دانش‌آموزان قادر خواهند شد واج‌های یک

کلمه را به ترتیب به خاطر آورند. هم چنین آن‌ها آماده خواهند شد تا تشابه و تفاوت نشانه‌های خطی الفبای فارسی را از لحاظ دیداری نیز تشخیص دهند بدین ترتیب حافظه‌ی آنها در به خاطر آوردن شکل حروف و کلمات پرورش می‌یابد. (صفحه ۱۲ و ۲۹ قسمت پایین جلد اول - پایه اول) یکی از ویژگی‌های قابل ذکر این کتاب‌ها که برخلاف کتاب‌های فارسی گذشته است؛ کاهش فاصله‌ی مدت زمان آموزش واج‌های زبان فارسی با آموزش نشانه‌های خطی آن‌هاست (جلد اول و دوم فارسی پایه اول) و دانش‌آموز در فاصله‌ی زمانی نسبتاً کوتاهی بعد از یادگیری واج‌ها، نماد نوشتاری آن‌ها را خواهد آموخت. در مرحله‌ی آموزش خواندن، دانش‌آموز در قالب متن‌های ساده و روان که با توجه به گنجینه‌ی لغات کودک کم‌توان ذهنی و درک او تهیه شده است با حروف الفبای فارسی در کلمه‌ی کلیدی آشنا می‌شود. (کلیه دروس سه جلد فارسی پایه اول) لازم به توضیح است که یکی از بارزترین مشخصه‌های کتاب‌های فارسی پایه اول تقدم بخشیدن خواندن بر، خواندن و نوشتن هم‌زمان است. به منظور آرایه این مطلب قبل از آرایه حروف جدید در قالب کلمه‌ی کلیدی و به رنگ قرمز (به طور مثال حرف ن در کلمه‌ی نان ص ۵۹ جلد اول - پایه اول) آن حرف به رنگ سبز در یک کلمه به جز کلمه‌ی کلید در فعالیت‌های یادگیری دروس قبلی آرایه شده است. (به طور مثال کلمه‌ی ابر در پایین صفحه‌ی ۶۱۶ فارسی اول - جلد اول) این فعالیت

دانش‌آموزان را برای کشف صدای حرف جدید ترغیب خواهد نمود و روحیه خود بازیابی‌های خود را در آنها پرورش خواهد داد. بدیهی است پرورش انگیزه‌های درونی از جمله پرورش روحیه‌ی خودیادگیری گامی بلند در جهت تسریع در امر مربوطه پایا است.

یکی دیگر از ویژگی‌های فارسی پایه اول گام برداشتن در ایجاد تمرین‌هایی است که با توجه دقیق به مشکلات آموزشی کودکان کم‌توان ذهنی تهیه و تدوین شده است. این دانش‌آموزان در تشخیص اصوات زبان فارسی که به یکدیگر شباهت دارند، هم چنین در یادگیری حروف هم‌صدایی که چندین نماد نوشتاری دارند و یا بالعکس نمادهای نوشتاری که دارای چندین صدا هستند دچار مشکل می‌باشند. آنها در تشخیص تفاوت‌های نمادهای نوشتاری با هم از لحاظ نقطه‌ها و دندان‌ها به کرات دچار اشتباه می‌شوند. این موارد و موارد دیگر که جملگی در خواندن کودک کم‌توان ذهنی ایجاد اختلال می‌نماید در کتاب‌های تازه تألیف به طور سازمان یافته مورد توجه قرار گرفته است. در خصوص تمام موارد فوق، تمرین‌هایی (به طور مثال ص ۳۹ جلد دوم فرسی پایه اول) برای تشخیص تفاوت دو صدای ف و و، همچنین تمرین ص ۴۴ جلد سوم فارسی پایه اول برای حروف هم‌صدای شکل‌های نوشتاری متفاوتی دارند و تمرین ص ۴۰ جلد دوم - پایه اول بالا صفحه برای حروف هم‌شکل که صدای متفاوتی دارند) در نظر گرفته شده

است. در تدریس حروف الفبا، در کتاب‌های فارسی پایه اول حرفی که از لحاظ صدا و یا شکل نوشتاری دارای تفاوت کمی بودند و دانش‌آموزان به کرات آنها را با یکدیگر اشتباه می‌گرفتند؛ با فاصله‌ی زیاد در کتاب‌های تازه تألیف ارایه گردیدند.

در تهیه‌ی کتاب‌های فارسی پایه دوم تا پنجم نیز طی متن‌هایی، شرایطی جهت تقویت مهارت خواندن دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی فراهم گردیده است از خصوصیات این متن‌ها می‌توان به مواردی چند اشاره نمود. این متن‌ها مشابه متن‌های پایه‌ی اول با توجه به ویژگی‌های کودک کم‌توان ذهنی، به دایره‌ی واژگانی این عزیزان توجه شده است. طول جمله‌ها با توجه به میزان درک آنها رعایت گردیده است. در این متن‌ها تمام اماکن و مشاغل مورد نیاز دانش‌آموزان به آنها معرفی شده است. (درس کتابخانه کلاس و پرستار - فارسی پایه سوم) این متون دنیای زیبا و فرحبخشی را به این عزیزان ارایه داده همچنین به نیازهای حال و آینده‌ی کودکان مزبور توجه شده است هیچ پیام اخلاقی و تربیتی در این متن‌ها به طور مستقیم ارایه نشده است و به طور کلی در این متون سعی شده است علاق و سلیقه‌های این عزیزان مورد توجه قرارگیرد و خواندن را برای کودکان کم‌توان ذهنی رغبت برانگیز گرداند. هم چنین احساسات و عواطف را در این کودکان رشد دهد. به منظور کاهش روحیه انزوا طلبی و تقویت روحیه همزیستی، فعالیت‌های گروهی به صورت بازی و کاردستی در این کتابها منظور گردیده

است. (درس بازی پایه سوم - درس کاردستی پایه دوم) ضمناً در این کتاب‌ها از اشعار، شعرای کودک استفاده شده است. (۸۷ پایه چهارم - ص ۷۲ پایه پنجم) در افزایش مفاهیم سیر عمودی لحاظ گردیده است و مطالب و موضوعات از پایه اول تا پنجم حول محور مطالب منسجمی از جمله مشاغل، پدیده‌های طبیعی، شخصیت‌ها و ... ارایه می‌گردد. شایان ذکر است تمام صفحات کتاب مزین به تصاویری واضح و گویا تا امر یادگیری را تسریع بخشد. تصاویر با توجه به موضوع ارایه شده و ویژگی کودکان کم‌توان ذهنی رسم گردیده است. از ویژگی‌های این تصاویر رنگ‌های شاد و هم چنین حذف محرکات اضافی آنها است.

جهت بالا بردن درک مطلب، گسترش گنجینه‌ی لغات و کمک به مفهوم سازی واژه‌ها، قسمت کلمه و ترکیب‌های تازه‌ی این کتاب‌ها در طرحی کاملاً بدیع ارایه گردیده است قسمت کلمه و ترکیب‌های تازه فارسی دوم تا پنجم) در این قسمت هر واژه‌ی جدید همراه با تصویر آمده و یا در قالب جمله‌ای آشنا و ملموس، معنی شده است که این امر در کتاب‌های درسی بی‌سابقه است. به طور کلی می‌توان گفت هدف‌های زیر جهت پرورش مهارت خواندن در کتاب‌های فارسی تعقیب گردیده است.

- توانایی خواندن نمادهای نوشتاری

- توانایی دریافت ارتباط معنایی یک متن ساده

- توانایی بلند خوانی و صامت خوانی یک متن ساده

دانش آموزان فعالیت‌های یادگیری منسجم و سازمان یافته‌ای در کتاب‌های تازه تألیف در نظر گرفته شده است. پاره‌ای از این فعالیت‌ها در بحث ایجاد آمادگی جهت مهارت خواندن ذکر گردید تمیز شنیداری، حافظه‌ی شنیداری، تقویت حافظه‌ی توالی شنیداری تمیز دیداری، حافظه‌ی دیداری. هم چنین فعالیت‌هایی در خصوص هجی کردن کلمات، مهارت‌های دست‌ورزی به منظور آمادگی برای نوشتن (قسمت وسط صفحه‌ی ۱۰ جلد اول- پایه اول) و تقلید خطوط الفبای فارسی هم چنین تمرین‌هایی برای رعایت دندان‌ها، نقطه‌ها، (تمرین وسط صفحه ۶۲ جلد اول- فارسی اول (کلیه زیر لوحه‌های جلد اول- فارسی اول) متصل و یا منفصل نوشتن کلمه‌ها، به کارگیری صحیح شکل حروف در اول، وسط و آخر واژه‌ها (تمرین صفحه‌ی ۲۵ جلد دوم- فارسی اول) و موارد متعدد دیگری که فقط مطالعه‌ی دقیق کتاب‌های فارسی گویای آن خواهد بود، در کتاب لحاظ گردیده است. مشکلات نگارش انشا در کودکان کم توان ذهنی عوامل عدیده‌ای دارد چنانچه فرض کنیم که کودک کم توان ذهنی در مهارت‌های زبانی قبلی به حد مطلوب و مورد انتظار دست یافته باشد یعنی قادر باشد افکار، عقاید و خواسته‌های خود را در قالب جمله‌هایی روان و ساده بیان کند باز هم قادر به نوشتن آنها نیست. پاره‌ای از این اشکالات مربوط به ناتوانی او در خصوص تبدیل زبان محاوره به زبان نوشتار است و پاره‌ای دیگر

- توانایی خواندن متن ساده یا شعر با لحن و آهنگ و سرعت مناسب

- توانایی بررسی و اظهار نظر در حد انتظار درباره‌ی یک متن ساده و کوتاه

- استفاده از خواندن به صورت عملی

- گسترش دایره‌ی دید در خواندن (جزوه‌ی مقدمه‌ی روش تدریس کتاب‌های فارسی)

مهارت نوشتن

شکل نوشتاری زبان عالی‌ترین و پیچیده‌ترین شکل ارتباط است. در سلسله مراتب مهارت‌های زبانی، نوشتن آخرین مرحله است که آموخته می‌شود. آموخته‌های بنیادی و تجارب مفید مهارت‌های زبانی در گوش دادن، سخن گفتن و خواندن در واقع پیش نیازی برای نوشتن محسوب می‌شوند (فریاری، رخشان ۱۳۶۹) آموزگاران کودکان استثنایی به تجربه دریافته‌اند عموماً کودکانی که در مهارت خواندن ضعیف عمل می‌کنند در مهارت نوشتن نیز توفیقی ندارند. به عبارت دیگر همه‌ی عواملی که کودک کم توان ذهنی را دچار مشکل در خواندن می‌نماید در ناتوانی او در نوشتن نیز دخیل است علاوه بر آن مشکلات حرکتی و حافظه‌ی حرکتی نیز می‌تواند به اشکالات ذکر شده در بحث مشکلات خواندن افزوده شود. چنانچه مشکلات نوشتن را به دو دسته یعنی مشکلات املائی و مشکلات انشایی تقسیم نماییم. کودک کم توان ذهنی در هر دو مورد، دچار ضعف و ناتوانی است. در خصوص رفع مشکلات املائی این

مربوط به عدم آگاهی به قواعد دستوری در نگارش می‌شود. در کتاب‌های تازه تألیف تمرین‌های وسیع و سازمان یافته‌ای به منظور رشد جمله نویسی و انشا لحاظ گردیده است. در پایه اول دانش‌آموزان به طور غیر مستقیم به جایگاه ارکان جمله پی خواهند برد. در پایه‌ی دوم آنها موفق به جمله نویسی برای یک واژه خواهند شد. (ص ۷۳ پایه دوم) در پایه‌ی سوم دانش‌آموزان قادر خواهند شد برای هر یک از تصاویر یک داستان زنجیره‌ای جمله‌ای بنویسند که محتوای داستان را بیان سازد. (ص ۸۷ پایه سوم) در پایه‌ی چهارم دانش‌آموزان به مهارت نوشتن چند جمله‌ی مرتبط در رابطه با یک تصویر که جزئیات زیادی را در بردارد، دست خواهند یافت (ص ۸۳ پایه چهارم) و بالاخره در پایه‌ی پنجم دانش‌آموزان قادر خواهند شد برای یک موضوع ساده و تجربه شده، انشا توصیفی بنویسند. (ص ۷۱ پایه‌ی پنجم) نامه‌نگاری را در حد انتظار خواهند آموخت (ص ۶۶ فارسی پایه پنجم) و با خلاصه‌نویسی آشنا (ص ۷۰ فارسی پنجم) خواهند شد. در طی مراحل فوق قواعد دستوری به طور غیرمستقیم آموزش داده می‌شود. این قواعد به منظور ایجاد تطابق بین فعل‌ها و فاعل‌ها، به کارگیری ضمایر مختلف (ص ۵۸ پایه سوم و ص ۷۹ پایه چهارم)، به کارگیری افعال مربوطه هم چنین پیشوندها و پسوندهایی که به اسامی حالت جمع یا مفرد (ص ۷۸ پایه سوم) و یا مفهوم مخالف (ص ۷۵ فارسی پنجم) می‌دهد، آموزش داده می‌شود. در کتاب‌های

فارسی تازه تألیف دانش‌آموزان طی فرایند یادگیری در مهارت نوشتن به توانایی‌های زیر دست خواهند یافت.

- توانایی نوشتن درست نمادهای نوشتاری
- توانایی به کارگیری به هنجار خط (خوانا نویسی)
- توانایی تبدیل نمادهای صوتی به نوشتاری
- توانایی استفاده از برخی علائم سجاوندی
- توانایی کاربرد درست کلمات در جمله
- توانایی نوشتن جمله‌های ساده برای یک موضوع
- در حد انتظار توانایی نوشتن افکار، عقاید و خواسته‌های خود
- نوشتن نامه‌ای ساده در حد انتظار (جزوه‌ی مقدمه‌ی روش تدریس فارسی)
- در پایان به استحضار می‌رساند امید است با حسن اجرای محتوای این کتاب‌ها که البته شیوه‌ی کنار همیشگی آموزگاران زحمت‌کش، کم توقع و ایثارگر مدارس ویژه‌ی کودکان کم توان ذهنی است کلیه اهداف مورد نظر در کتاب‌ها برآورده شود.
- آنچه که به جرأت می‌توان گفت کتاب‌های فارسی دانش‌آموزان کم توان ذهنی اولین کتاب‌هایی است که در حیطه‌ی ادبیات کودک و نوجوان کم توان ذهنی کشور به رشته تحریر درآمده است.

منابع

- آموزش و پرورش کودکان عقب مانده ذهنی ترجمه

مجید مهدی زاده سال ۱۳۶۹

آموزش مهارت‌های زبانی نویسنده عبدالرحمان صفارپور

چاپ ۱۳۷۷

به همراه من باش از تکلم تا مدرسه نویسندگان نوزآدان،

نجفیان، عابدین زاده ۱۳۷۴

بازی با زبان نویسنده مهدی ضرغامیان سال ۱۳۷۵

زمینه روانشناسی گروه مترجمان سال ۱۳۶۹

- کودکان استثنایی ترجمه مجتبی جوادیان چاپ ۱۳۷۱

مقدمه‌ای بر روش تدریس فارسی کودکان کم توان ذهنی

عده‌ای از مؤلفان ۱۳۷۸

ناتوانی‌های یادگیری ترجمه و تألیف اکبر فریار، فریدون

رخشان سال ۱۳۶۳

- ناتوانی‌های یادگیری ترجمه محمد تقی منشی طوسی

سال ۱۳۶۹

- بررسی تهیه متون خواندنی براساس واژگان گفتاری

کودکان عقب مانده‌ی ذهنی پایه اول مقاله‌ی تحقیقات

سوفیا سرایی سال ۱۳۷۴

- گزارش سمپوزیوم عقب‌ماندگی ذهنی ۱۳۶۲.

